

Pianoköparna *

Som ung (f. -47) och relativt ny (-73) pol. kand. från Helsingfors universitet (huvudämne: praktisk filosofi) läste jag i mitten av sjuttioalet i "Hammarbandet", Gösta Ågrens bok om Österbottens allmogebåtar, med bestörtning följande karaktäristik av mig själv och mina gelikar:

"Idag har en ung generation inom den finlandssvenska överklassen politiskt radikaliserats - inte heller det är unikt i vår tid! Med vilket resultat? [...]

Eftersom denna [generation] vuxit upp isolerad från sitt folk, så är begreppet finlandssvenskt för den liktydigt med föräldrarnas kulturaristokratiska idéer! Från dem tar den avstånd och följaktligen är den starkt beroende av dem. Det märks bl.a. på att ungdomarna i likhet med föräldrarna talar om "svenskhet" i stället för att tala om folket och om "språket" i stället för att tala om sociala problem. Psykologiskt är "folket" för de här ungdomarna lika med det finska folket och detta har fått dem att återgå till farfars rikspolitiska ambitioner! Tack vare den finlandssvenska överklassens dominerande ställning i landet kunde farfar förtrycka hela det finska folket. På samma sätt tar sonson och sondotter nu avstånd från tanken på att vara en del av den finlandssvenska folket och vill i stället, också de, leda de finska massorna. De önskar naturligtvis inte förtrycka dem som farfar och de håller nog sina tal på finska!."

Över tjugo varv runt solen senare har massor av vatten hunnit passera under historiens broar. Under större delen av dessa år (från hösten -79 till slutet av -92) var jag Folkets Bildningsförbunds studieledare på heltid. Det var med andra ord meningen att jag skulle satsa det mesta av min arbetskraft på studie-eldandet inom FBF - och det gjorde jag (undantaget ett halvår i Frankrike -85 då vännen Thomas Rosenberg vikarierade mig.).

Men nu är det dags för en tillbakablick. Och vad händer då? Jo, en vacker dag ringer Anna-Lisa Sahlström tvärs igenom cyberrymden och berättar att hon hittat mitt gamla resonemang bland Harri Edgrens efterlämnade papper! Jag förstår om du, käre läsare, inte blir särskilt upphetsad av nyheten men för mig är kuvertet med det ifrågavarande dokumentet, som Anna-Lisa har avsänt i Kovjoki 22 januari 1997, olidligt spännande. Nu skall jag öppna det.

Och nu ser jag: de är sig lika, Anna-Lisa själv och Gösta Ågren. Där gungar de i segeljollen "Älvan av Nålörn, Nykarleby", en av böndernas vackraste farkoster! Nu ligger kortet som jag fann i kuvertet bredvid pärmen på boken, som jag tog med mig på resan. Hälsningar från tiden! Helst av allt skulle jag färdas mot min barndoms yttersta utposter i skärgården utanför älvens mynning där jag mötte den vänlige fiskaren Viktor Willman, han som

röstade på folkdemokraterna med motiveringen "ja e ju folk å ja e demokrat".

Men hur, varför, fick eller tog jag, som kanske också var demokrat, men ändå inte "folk", jobbet på FBF? Att ta reda på hur det egentligen var med detta och annat skulle förutsätta ett besök eller flera på Folkets arkiv. Vad jag minns är att min kamrat Johan Storgårds blev tillfrågad om han ville ha jobbet. Joppe tyckte att uppdraget passade bättre för mig (eller jag för det), så han bad mig söka tjänsten och lade väl också ett gott ord hos Gunnar Asplund och de andra. Själv tyckte jag det lät djävligt bra. Jag trivdes inte med tanken på att fortsätta som lågstadielärare, som jag hade varit i ett år. Snarare hade jag velat fortsätta som historielärare i högstadiet, mitt jobb året innan, men det var ont om arbetsplatser i den branschen. Tidigare hade jag arbetat ett par tre år på Wärtsiläs skeppsvarv som elektriker och översatt Gramsci (till finska! Jfr Ågren, loc.cit.) tillsammans med Martti Berger.

När jag sökte jobbet och blev inkallad till intervju hos Ingmar Blom, Byggnadsarbetarförbundets svenska sekreterare, på hans arbetsrum vid Hagnäs torg, hade jag som sagt mer än mången annan son av "den finlandssvenska överklassen" lärt känna den proletära klassens villkor i storindustrin. Att bli funktionär i den folkdemokratiska organisationen Folkets Bildningsförbund kändes ändå som ett ganska långt steg bort från det som majoriteten av min generation när allt kommer omkring sysslade med, dvs den borgerliga yrkeskarriären. Fast om de var arbetare gjorde de förmodligen proletär karriär vilket är motsatsen.

Men jag inledde alltså min karriär inom FBF. Vännen Henrik Stenius, historikern, blev invald i Styrelsen. Senare blev han också Styrelsens ordförande. Och vem fann jag redan på plats, som studiesekreterare och närmaste arbetskamrat, om inte min gamla bekant från skoltiden, Johannes Runeberg, f.d. yrkesfotograf och (han också!) f.d. industriarbetare.

Höjdpunkten på min bana som studie-eldare inträffar någonstans kring mitten av 1980-talet. Då besluter Styrelsen att köpa ett piano. Ett alldeles vanligt piano, varken spliternytt eller sekelgammalt. Svart. Pianot ställs i mötesrummet på Kotkagatan 9, även kallat "Kotka-kabinettet" efter diskussionsaftnarna som där brukar ordnas och där också bildningsförbundets böcker står radade på Lundiahyllor. I detta rum håller också "Doldisgruppen" flera av sina möten. Till doldisarna hör Monica von Bonsdorff, Tuva Korsström, Thomas Rosenberg, Henrik Stenius och jag för att nämna enbart de som också hör till FBFs styrelse. Pianot har i och för sig inget speciellt samband med doldisgruppen. Doldisgruppen är en mötesplats för diskussioner kring utbildningens "dolda läroplan" och ett andningshål för skollärare. Av denna utbildningspolitiska "undersökande studiecirkel" utkommer också en bok, *Underkänd!*, år-86. Just det året köper vi pianot.

Pianot och studiecirkelarna har trots allt någonting med varandra att göra. Varför motsätter sig fyrtiotalsgenerationen i Styrelsen pianot? Frågan stöts och blöts tills det blir omröstning. Pianoköparnas seger (med knapp marginal!) betyder att en ny generation tar över ledningen över Folkets Bildningsförbund. Men vilken roll spelar pianot i arbetarnas bildning? Är inte pianots första offer pianobäraren? Eller är meningen kanske, att låta arbetaren spela sonater för arbetsgivaren?

Jag inleder arbetsdagen i mötesrummet med Bachs två- och trestämmiga inventioner. Jag börjar med den allra första i C-dur. Det tar mig flera veckor att öva in bara den. Sedan börjar det gå litet bättre. På senhösten får jag sällskap. Orkestern 5H med Habermas (Johan von Bonsdorff), Heidegger (Kjell Westö), Hegel (tydliggen jag) Horkheimer (Kjell Lindblad) och Huber (Timo Ylönen, studiesekreterare i broderorganisationen KSL, tangosångare) bildas och uppträder i Kaisaniemi restaurang. Därefter går allt som smort. Under FBFs första "Folkuniversitet" på Juthbacka, Nykarleby, sept. -87) deltar också Nilla Hansson (sång), Anthony Johnson (violin), Gösta Ågren och Anna-Lisa Sahlström (psalmodikon) i musicerandet. Repertoaren består av rock, jazz och äldre populärmusik. Ny Tid-festen i Käpylän työväentalo (Folkets Hus i Kottby, Helsinfors), till vilken över 200 personer (både unga och gamla) möter upp hör också till dem som man gärna drar sig till minnes. Bandet fortsätter spela, nu i Kabelbrukens f.d. representationsvåning dit FBF och Ny Tid flyttar på hösten -89 och på evenemang som "Dikta och datta" med åtföljande gala i Svenska Teatern (Amos-salen). När kvällen nått ett visst skede börjar Claes Andersson som vanligt kasta alltmer längtansfulla blickar åt mitt eller snarare pianots håll. Då stiger jag villigt åt sidan och låter honom till allas belåtenhet regera.

Vid sidan av spelandet går jag som tidigare med själ och hjärta in för att kombinera folkbildning med freds rörelsens världsomspännande datanät. Styrelsen är varken entusiastisk eller direkt motvillig. Många ler visserligen åt en aktivitet som (tillsvidare) mest påminner om radioamatörernas. Skall Folkets Bildningsförbund bli Folkets Dataförbund? Post- och televerket understöder verksamheten genom att av FBF beställa manuskriptet till [*Nätbyggaren. Undersökning av den moderna posten*](#) (som utges -89). Genom FBFs modem, som tillika betjänar den nya föreningen Katto-Meny dvs "Kansalaisjärjestöjen tietotoimistosto Medborgarorganisationernas nyhetsbyrå", strömmar gräsrotsinformation om dramatiska världshändelser som kupp försöket i Moskva och Gulfkriget. Världen krymper. Så även FBFs statsbidrag: de dras in och FBFs studiecentral läggs ned -92. Jag fortsätter ännu ett år med datanätsprojektet. Därefter flyttar jag (och Katto-Meny) fem trappor nedåt i Kabelbrukens - till Kabelboken, det första Internetbiblioteket, som öppnas i februari -94.

Folkbildning är ett sätt att bli rik, inte på pengar men på erfarenheter. Paavo

Hauta-aho berättar i sin bok "Purilfinnan, en flottares minnen från Nykarleby älv" (övers.: Anna-Lisa Sahlström -87) om sitt liv och sin bildningsväg. Det är och förblir en läsvärd liten skrift från FBF. Huruvida detsamma kan sägas om mitt resonemang "Om arbetarnas bildning" (-80) är osäkert. Men i slutet av skrifteriet kommer jag i på aktuella frågor. Frågan om vi är på väg mot ett nytt barbari (eller något som liknar de stora folkvandringarnas historiska period) står fortfarande öppen. Den digitala revolutionen är inte den sociala revolutionen.

Helsingfors 02.02.1997

Mikael Böök

---

* Ovanstående text ingår i FBF-historiken **Röd lärdom** (red. Anna-Lisa Sahlström), Helsingfors 1997.